

Deca mogu da traže zaštitu svojih prava kod Komiteta za prava deteta UN

Treći fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima deteta stupio je na snagu u ponedjeljak 14. aprila 2014. godine. Značaj ovog međunarodnog ugovora je u tome što predviđa mogućnost da dete ili grupa dece podnese **žalbu Komitetu za prava deteta** protiv države koja je povredila prava zagarantovana Konvencijom o pravima deteta i njenim fakultativnim protokolima.

Da bi se mehanizam zaštite prava mogao aktivirati neophodno je da je država protiv koje se podnosi žalba ratifikovala Treći fakultativni protokol i da je ratifikovala Konvenciju o pravima deteta, Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima deteta o prodaji dece, dečjoj prostituciji i dečjoj pornografiji (Prvi fakultativni protokol) i Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima deteta o učešću dece u oružanim sukobima (Drugi fakultativni protokol).

Žalba će biti prihvatljiva ako nije prošlo više od jedne godine od kad su iscrpljeni svi dostupni domaći pravni lekovi, osim u slučaju kada podnosilac može da dokaže da nije bilo moguće podneti žalbu u tom roku jer je bilo nemoguće primeniti domaće pravne lekove usled bezrazložnog odlaganja procesa.

Mehanizam zaštite prava deteta predviđen Trećim fakultativnim protokolom predviđa tri vrste žalbi:

1. **Pojedinačne žalbe** koje podnosi pojedinac (dete) ili grupa pojedinaca (grupa dece) koji smatraju da su žrtva povrede prava zaštićenih Konvencijom o pravima deteta i njenim fakultativnim protokolima. Žalba se može podneti i u ime pojedinca ili grupe pojedinaca uz njihovu saglasnost ili uz dokaz da je delovanje u njihovu korist opravdano i bez dobijanja takve saglasnosti. Veoma je značajano

što Treći protokol predviđa mogućnost da Komitet u bilo koje vreme nakon prijema pojedinačne žalbe (i bez obzira na prihvatljivost žalbe) prosledi dotičnoj državi zahtev da preduzme privremene mere neophodne u izvanrednim situacijama kako bi se izbegla moguća nepopravljiva šteta po prava žrtve ili žrtava.

2. **Žalba jedne države protiv druge države** koja ne ispunjava obaveze predviđene Konvencijom o pravima deteta i njenim fakultativnim protokolima. Da bi se ova žalba mogla podneti neophodno je da su prethodno obe države izjavile da priznaju nadležnost Komiteta za prava deteta da prima i razmatra takve vrste žalbi. Izjava se deponuje kod Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija i može se povući u bilo koje vreme (s tim što ne može uticati na postupak koji je već u toku) i ponovo deponovati.
3. **Postupak istrage** protiv države može pokrenuti sam Komitet za prava deteta ako ima pouzdane podatke koji ukazuju na teško ili sistematsko kršenje prava garantovanih Konvencijom i njenim fakultativnim protokolima. Komitet će pozvati državu da saraduje u istrazi i da se bez odlaganja izjasni o postojećim navodima. Komitet može odrediti člana ili članove koji će sprovesti hitnu istragu. Komitet će nakon istrage uputiti komentare i preporuke dotičnoj državi. Da bi Komitet mogao sprovesti ovakvu vrstu istrage uslov je da je dotična država prilikom potpisivanja ili ratifikovanja Trećeg fakultativnog protokola deponovala deklaraciju kojom prihvata ovu vrstu nadležnosti Komiteta.

Osnovni princip kojim će se rukovoditi Komitet za prava deteta kada deluje po nadležnostima iz Trećeg fakultativnog protokola jeste princip delovanja u najboljem interesu deteta. Tako je moguće i da odbije kao neprihvatljive žalbe koje nisu u skladu sa ovim principom.

Pored toga, države ugovornice Trećeg fakultativnog protokola su obavezne da osiguraju da pojedinci koji su pod njenom nadležnošću ne budu podvrgnuti zastrašivanju, lošem postupanju ili da njihova ljudska prava ne budu povređena zbog žalbe Komitetu ili zbog saradnje sa Komitetom.

Komitet za prava deteta je ustanovljen na osnovu Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima deteta (1989) i predstavlja međunarodno ekspertsko telo zaduženo za nadzor nad poštovanjem obaveza predviđenih Konvencijom i njenim protokolima. Treći protokol je usvojen 19. decembra 2011. godine u Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija. Stupio je na snagu nakon isteka tri meseca od dana kad je deseta država (Kostarika) deponovala instrument o ratifikaciji. **Treći fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima deteta ima 10 država članica i 45 država potpisnica.** Države koje su ratifikovale ovaj protokol su Bolivija, Gabon, Kostarika, Nemačka, Portugal, Slovačka, Španija, Tajland i dve države iz regiona, Albanija i Crna Gora.

Srbija je potpisala Treći fakultativni protokol 28. februara 2012. godine, ali ga još nije ratifikovala. Srbija je ugovornica Konvencije o pravima deteta od 12. marta 2001. godine, a njenih fakultativnih protokola o o učešću dece u oružanim sukobima i o prodaji dece, dečjoj prostituciji i dečjoj pornografiji od 8. oktobra 2001. godine.

Tekst [Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child](#) on a communications procedure.

Tatjana Milić istraživačica **Centra za istraživanje javnih politika**